

LIBRU PAARVI

MOOJ LIPI VELI RÁT

NÁSLOVI VA LIBRIČU PAARVOMU¹

I. Učimo se po vel'aartski! (Ča očē rečī: ar-čakâvski!)

Kaađ je <i>ô/â</i> , a kaađ <i>o/a</i> ?	9
Ol' je <i>e oli i</i> - da te glâva zaboli	11
Na balote - ruugramo se	12
Ča se struuže, ča stargâ, greebee, guuli ol' raškâ?	13
Ča moore more	14
Bârba Mâte Poberâč	15
Kastâvska sklonitba (iino po arkâvski)	16
Ča mi je danâska?	17
Čôsta peegulica oliti Kančoolica o nohtih	18
Ča se muuci, a kaađ muči i muučii?	19
Petâna	20
Kaađ meeso zagori oli ča i čâ, ič ol' nič	21
Veli Rât / Veli Rât ^(*)	22

II. Vel'aartski krâj (za ditiinjstva mojega)

Meja	25
Čaarnje	26
Glavice	27
Draažica	28
Veli Klônâac	29
Varšâk	30
Ruujnica i Kônalič	31
Sargâra	32
Žalič	33
Golubiinka	34
Dubâško	35
Doočič	36
Pod Gaarbon	37
Mej'gomile	38

¹**Pojašnjenje o pravopisanju:** Glasi zapisani slovima "â" i "ô" su samoglasnici - redom tzv. zatvoreno (muklo) "a" i zatvoreno (muklo) "o". *Nisu dvoglasnici!* (I "â" i "ô" su, po sebi, malo duži od "a" i "o" redom.) Glas zapisan slovom "q" zamjenjuje standardno "č". (U čakavščini je znatno "mekši" nego u štokavštini.) Dvostruko napisan samoglasnik je dug. Podcrtano slovo (samoglasnik) označuje glavni (jedincati težinski) naglasak u višeslogovnoj rieči. Suglasnik s točkom izpod sebe jedva se čuje ili se, često, ne izgovara.

Prášáák i Sušica	39
Targovišće	40
Teesno	41
Ookljuk	42
Lagnič	43
Jee li čā ostaalo?	44

III. Vel'aartška vaala (za ditiinjstva mojega)

Jáz	47
Daarstalo	48
Čuune	49
Stoli	50
Pod Sargaron	51
Praag	52
Slaatine	53
Za'gaarbice	54
Pod Oključič	55
Sušica	56
Pod'okljuk	57
Haaljina Draažica	58
Pod Lokvânj (Pod Teesno)	59
Moost	60
Loovka	61
Lučica	62
Soliščica i Kabliin	63
Mâli Mulič	64

IV. Naaši veetri

Levantâra	67
Jugo	68
Jaaparšnjak	69
Pulintâda	70
Meštrâl	71
Tarmuntâna	72
Bura	73
Pijaavica	74
Boožji veetri	75
Neveera	76

V. Dičca na školju (Kađ smo 'no dičina biili)

Tooga više nii	79
Ziima	80
Pramaleeće	81

Leto	82	
Jesen	83	
Kalamoč	84	
Na'baluun	85	
Moja jidrilica - paarva i posleednja	87	
Čaačn butiljuun	89	
Škaatula od postolov	90	
Mārcana "Slaava" - u'žiiivo	91	

I. UČIMO SE PO VEL'ARTSKI!
(Oli: po ar-čakovski!)

*Ne boojte se! Ne srām”te se!
Vec/učite, govorite!
Ovo blāgo ča imite,
od Marula je ostaalo,
svuder se je bandunaalo,
ma se j’ u nās očuuvaalo.*

²Kaad je *ô/â*, a kaad *o/a*?

“Kaa’ je *â*, a kaad je *a*?” -

- viiču vel’aartska diṭca.

Dico drāga, vesela,

od tooga bolii glāva.

“Kaad je *ô*, a kaada *â*?”

Čaratōn je kii to znā

- snāša bin se odmah jā -

a vii, brojte: jedōn - dvā.

Ča nii’ste do saad čuli(?!):

Va kuhinju se hrōnili

pā se dobro nahrānili

Veli tovār da bi bii

kii se barzo nii hrōnii.

Staav’mo vako, liipi vii:

Ka’ je jedōn - je tovār;

ka’ se miinja - više nii;

a tovaari - ka’ ste svi.

(“Jā nii’sōn!”, Šimiḡ meni.)

Ma jee *â* i di ga nii:

bo, jendōoga bṛez vesla

ḡepaat’ ḡeš se tii muula,

al’ bṛez vesāl na brodu

moli Boga za sgodu.

A posōl kaḡ si svaršii,

eto t’ *ô* na garbači:

je si l’ kopō ol’ pilō

bṛez njega nii’si pasō.

Ovo saad zapaametite
 i za vaavik zapantite:
 Da na bāndah od brodice
 nii van bijlo māle diṭcee!

Još važnije od otooga:
 Suprotivo od Dobrooga,
 na sviitu ovjin nesrijčin
 hāra bōnda 'nooga Zlooga,
 pā dok se tii toote snājdeš,
 ča brez gāč/i šooldov?!, gorje -
 - brez duuše se baarzo nājdeš.

Ovi glāsi ā i ō
 (kii van j' više muke dō?)
 blagodāt su od zlatniinee,
 žiice naaše od davniinee.

Ne dāduu se počuṭaati
 oli kakor zmandarljaati;
 ni va liibar ni u glāvu
 uni van ne moru stati.

Široki su i teežki su,
 od dna morskoog još dunblji su;
 od Petra i od Marula
 oti glāsi stariji su.

Od izkōna arievskooga
 i ā i ō - harvātski su.

Kii jih oṭe dobro znaati,
 s tepljin mliikuun maaterinin
 znānje murā posasaati
 i va saardcu obdaržaati!

³Ol' je e oli i - da te gláva zaboli

Oli e oli i - 'ko si kapaac pogodi!

Ma ni bliizu nii'si bii.

Nego, slušaj, razumi,

potruudi se, nauči!

A ja ču ti praaviti:

Na seji didič sedji,

odavno je oseedi;

snaga mu saad cedi

i teelo se cidi.

Naglveda se j' sviita

- i zlooga i sveeta -

kruz tolika leta;

u cveetu mladoosti

sjaala mu je zvezda -

- za pošteno žiivit'

nasla malo mesta.

Tuukli su ga vetri,

viru podkapaali,

ma verovat' Njemu

nikad nii pofaali.

Mlaadeži brezbrizna,

eto ti zaarcalo -

- treezno hod' kruz vriime

ča ti je ostaalo!

Poštuuj vlasi beeli,

i ta tanka, karhka,

darčava kolena!

Ne bud' liin - pomoz' jin!

Spomen' se i panti:

Ko i tvoja, saada,

i unā su biila

čvarsta kakol' steena!

⁴Na'balote - ruugramo⁵ se

Naamoru je veli zoog,
kii zgljeeda ko raatni brood -
- ol' penica-teglenica
brez jãrbula i mostiça.

Ajm'o Iive! Ajm'o Ante!
Ajm'o Peere! Ajm'o Mâte!
Ne stoojte saad tako toote -
- hit'mo jednuu na'balote!

Baar çemo se razhoditi,
ruuke maalo razmoviti,
i bivãnde se napiti -
- selu feeštu učiniti.

Bližãj, kuštãj, nacikãj;
vãljaj, šuuljaj, bumbizãj;
špundãj, tuuci, rušulãj!

Natisni ju do buliina
tešnje nego kãrta fiina!
Poteegni se - zbiiij ju çã !
Po kikici saad joj daaj!

...

Naamoru je prãvi zoog
okol njega dviistoo j' noog.
"Stoo glãv to je." Jee ti roog!
"Kako san se privaari?"
Jer s' i tiikve pribrojii.

⁴vr1x0813

⁵Igra i ruuganje (auktorova šaljiva kovanica)

Ča se struuže, ča stargã,
greebee, guuli ol' raškã?

Kađ na nikoj stvãri
čepã se paatina
oli se nagriišpa
stãra kožetina,
struugaati se oče
da sjã od svitloče,
ter da bude lišja
nego likadiina.

*

Kii bi htii stargaati
murã više znaati:
Triba li mu noož-stargãč,
ol' gvozdeni pogrebãč,
stargaačica ol' stargaača -
- užja, širja, dužja, krača?

*

Bo, nii borme isto
s kojee ribetine
zneeti stargotine,
kakoli s motike
fetu o' zemljetine;
ol' kumpiiri ostargaati
ko i zãgor svas zgrebaati!

Ča se guuli - to se znã:
kožu, koru i pituuru,
travurinu i verduuru,
i čovika brez paameti
kii nee če račuun vazeeti.

*

S paarstimi i britvuliinun:
mošuniča i raachnu,
tvaardo jãje, meekvi siir,
s koron kuhani kumpiir.
Al' kađ murãš uguuliti
pasa oli pãrdu velu,
'ko ti kljišak nii pri ruuci
ne vesel' se toomu delu.

*

Ma je nãjgorja pituura
po funcestrah i na brodu:
brez raškete naoštrene
ni ne sãnjaj o toon poslu.

*

A nãš čovik - Boog bii s njiin?!
Sãm je sebi nãjveč kriiv
ča ga guuli svaaki žiiv!

⁷Ča moore more

More naaše moore, more
Svašče uno more.
I još kakor more!
*

More: lipo moore;
a more i boljje:
more sve kalmaati -
-moore zbonacaati;
*

ma, more i gorje:
ako se zainta,
more škopijaati -
- moore podivljaati,
*

A kađ se zapini,
taramot učini,
jooħ i ajmeh brodu
na njigovoj šiini.
Unda ga ne kaa! Pusti,
ni riiči mu ne zusti!

Znâj: Kii njega škivâ,
kii se s njiin ne riiva,
moore ga poštiiva.
*

I kađ ga čâ morii,
i kađ ga svi moruu,
ne dâ nâ'se moore
ni kojeemu stvoru.
*

I kađ lišo kraaju gree,
i kađ dunboko oree,
more naaše moore
i taad biti skrooz svoje.
*

A kađ se užuulja
oli se zavâlja,
pâ kađ zagargolji
i sa'vnoo razprâvlja,
more moje moore,
da m' saardce ozdrâvlja.

*
I kađ sve je moodro,
i kađ je zeleno,
i kađ sve je zlatno,
noču poslebreno,
moore ča je? - Moore,
brez- i sveimeno!

⁸Bārba Māte Poberāč

Na pucālu od gusterne,
zprid njihove nove kučē,
kuntrasuncu, grijuuč ruuke,
Galijōnov i Rādiin
bārba Māte je sedji.
Reuma ga je skunčāala,
zglobi mu zakunkulaala,
ma je paamet sva ostaala.

“Mikuliču, liipi mooj,
jee li čā v’ glāvi tvojooj?!
Ča tii misliš, ča biš reka,
kaamo ’vo gree sviit ovoov?
Sediin, gljedan i promišljan:
Od levōnta veetri puušu -
- zēti čē nan saardce, duušu;
briju, lednuu, pravednuju
i s čarljenon juuhoon trujuu.”

“Nee čē, bārba, nee čē oti
nego uni umiljaati,
umiljaati i bogaati,
ča s puliinta i sazmoorca
s dārīmi nan dohōjaju,
zaslipluju, ’slobōđaju.”

“Ne znān, siinko? A ča’i moogu,
jedva t’ jā dižin i nogu!
Čudo ti san sviita vidi,
zādnji vijāj saad mi sliidi.
Boog te čuuvaj, liipi mooj!
Vaavik budi tako svooj!”

⁹Kastâvška skloniitba (iino po arkâvski¹⁰)

(*'Vo je pesan o Kastve
rad' Lucije, udove,
od Matuljih gospoje,
kâ do Kastva čôsto gree.*)

Ča se ono, rečee mi,
prij' pâr godišč/ dogodi?!
Va *Kastve* da se j' skupila
"Ku-ku-rii-ku kumpanjija":

Jili, piili, besedili,
kokošice namiirili,
ma posôl niis' učinili.
(I kađ ujii kii mooj srok,
ne booj' ga se toliko -
- nii otrovan ko poskok!)

Nii gradiča do *Kastva* -
- s njeg' se steree krasota:
Riika doli, Uška gori,
a mej njimi zelen-dvoori;
z dol: Matulji, Opatija,
naaši školji - Bodulija.

Tvi privriidni težâci,
graditelji ter meštri
peerlu su ugradili -
- *Kastav* tvarrdi dvijgnuli
ter slobodu brânilii.

Kastvu diika glagoljica
i harvâtska sva pravica.
Oj *Kastave*, slaavo naaša,
s tvojijih hârnih glagoljâša!

Va *Kastve* je svitloost biila -
- duuša mi se napunila.

Va *Kastav* me želja vuučee,
za *Kastvon* mi saardce tuučee!

⁹ma240816

¹⁰*Kastav* ↔ Kastâv; *Matulji* ↔ Matulji, *Učka* ↔ Uška

¹¹Ča mi je danāska?!

Ne dā mi se zstaati,
 ali ni ležaati;
 ne b' otij na liivu,
 ali ni na deesnu;
 tuu košulju nee ņu,
 a ni guņu teesnu;
 ne rač' mi se jiiisti,
 ali ni poostiti;
 ne želiin niš piti,
 ma ni žājōōn bīti;
 ne dā mi se usta
 njoonci otvoriti,
 ali, baš je gruubo
 niš ne govoriti;
 ne dā mi se gori,
 a još maanje doli;
 ne želiin 'no maanje,
 ali niti više;
 ne tarpiin bučnije,
 ma nemooj ni tihje!

*

“Ma ča ti je danās?”
 zluudena me piita.
 Ee, da mi je znaati,
 dō bin polak sviita!

*

Nee ņu da se ovo
 saad još i napiiše,
 ali, liipo molin,
 niti da se briiše.
 Toote je - ča jee;
 takor je - kakor jee.

Č̣osta peegulica
 oliti
 Kančoolica o noohtih¹²

Ma pogljedaj! Vee!
 Sve su mi se
 spõjaalice
 po tloh
 raazsule,
 a jã san seutra,
 kakor mona nika,
 moji noohti, jopet,
 do kraaja posika.

I vaavik,
 kadgod triba
 da se,
 nič tucno,
 pokupi,
 peegulica tã,
 nevooljna,
 nastuupi.

Ma, kad
 o toom
 promislin
 bolje,
 nii'sõn več
 'nako slaabe
 volje.

Bo, prija če biti
 da ne grin
 za tiin
 doklen
 svoji noohti
 skrooz ne posiičin.

¹²st310517

¹³Ča se muuči, a kaađ muuči i muučii?

*Lag*hko je muučiti -
 - nee *č*eš se muučiti,
Al' još i muučati -
 - *tee*žko je *zdar*žati!

Flooonica, vee, muučii
 kad sardele muuči.
 Bo se taad ne muuči,
 miir je v' ceeloj kuuči.

*Al*i to ča muučii
 baš ju najveo muuči.
 Ne more muučati
 pa nas 'vako uči:

“Kii priskaarbi puno muukee
 žiiviti *č*e brez polo muke.
 Ma je težja polovica -
 - u muučonju pokorica. ”

¹⁴Petãna

Mulãj! Štrocãj! Mãlu! Kaarag!
 Ubijj! - So çiin? - Lišo pasãj!
 Poklopi to s briiškulicon!
 Kii øe mi ju daati, škico?!
 Briiškula se razplamsaala:
 šestorica - trii na trii,
 u taveerni "Buškajjin",
 ljuuto su se kuntreštaala.
 Kii øe kooga nadmuudriti;
 kii øe koomu moti viiti -
 - s krãljuun mu konja pojjiisti,
 prija kraaja vãnka ziiiti.
 Uultima je: Pusti to!
 Daaj jin bãžu - i gotovo!
 Nee øe ziiiti? Siguro?
 Muçi toote, munjelo!
 Na kraaju se puunti broju:
 Svi čekaju, ne govoru.
 Vee, petãna, mooj Jivaane!
 Izponova miišaj, Žvãne!

¹⁵Kad meeso zagori

oli

Ča i ča, ič ol' nič

Va kuhinji zadimilo:
z foorna sukljã sve carnilo.
Ča je biilo? Ča se j' dogodilo?
Ča nii stãroj naani meeso zagorilo!

Oče l' sve sađ ča hititi?

Oče l' vela ščeta bitī?

More li ča škapulaati?

Ič od tooga diđu daati?!

Did se maardi: *To j' karbyun.*

Hiti prajcu toov matuun!

Naana njemu: *Ma ča ti je!?*

Nič od 'vooga vriidno mi je.

Riže bokuun škapulãn'

i na pijaat klãje nãn:

komadič po komadič

vnučič/jii ko golubič.

¹⁶Veli Råt / Veli Råt

Tii, ča po sviitu
za istino' va lipoti greš,
ne piitaj, ne slušaj!

Jerbo, i kii znã
nee *č* t' umit re*č*.

*

Nego, doojdi k nãn
i uziidi sãm,
koraak po koraak,
na *Božãvski varh*;
duušu otvori,
zagljedaj se, obazri,
va pulenat okreeni, ...

*

Pa kad ti uzdaar*č*e saardce
i nestaane dãh,
unda, tekar unda,
viiti *č*š i znaat':
Åã, to j' toov - Veli Råt!!!

Puutniče, i tii
što istinu ljepotom odkriivaš,
ne'pitaj, i ne'slušaj
jer izkaazat' ne'može
ni onaa*j* tko znaa!

*

Nego, doodi nam
i popni se saam,
korak po'korak,
na *Božãvski varh*;
otvori duušu,
osvrni se, pogledaj,
u zaapad se zagledaj ...!

*

Pa kad ti uzdrhta srdce
i oduzme se dah,
tada, tek tada,
shvatit *č*š i znat':
Aaa, too j' taaj - Veli Råt!!!

II. VEL'ĀARTSKI KRĀJ
(za ditiinjstva mojega)

*Kad naseliš puusti krâj
imena mu svoja dâj'.
pâk ce poslin znaati svi'
kii se j' paarvi doseli.
Nadiivajuc/tuuje ime -
- zgubiti çêš svoje sime.*

¹⁷Meja

Meja biše suuhi ziid,
 koog' odavno niima;
 tekar tråg je ostõ
 od gruuba kamiinja.

Pruužaala se od Daarstala
 på sve do Kruuga,
 razdvõjaala j' juužnje Polje
 od zmorašnjeg' Vel'artã.

Ne pãnti se kađ je leegla,
 a kaamo li kađ se j' dvijigla;
 ma nikor ne zaburãvlja
 da nas je unã - deelila.

¹⁸Čaarnje

Čaarnje bihu dvii čataarnje
 do Stâraga Sela,
 ureedjene, obziidane -
 - jedna ciko druge.

Vodu su nan sparenjaale
 od doba garškooga,
 pã je čeljad, a i blãgo,
 napiti se mooglã.

I gusterne kađ su doošle,
 une su još stôle;
 nikoř nikad nii pomisli
 da ne bi tri bale.

Domãč se razselili,
 dooša j' strani sviit:
 čataarnje su zapunili -
 - do Boga je griih.

Ako ne znãš di su biile,
 nee's jih više nãjti.
 Grob su sebi naćinile -
 oće li uzkarš" ti?!

¹⁹Glavice

Glavice su dvii
 (Južk̄a i Zmoraška),
 a selo mej njim'.
 Particele, ogradice²⁰,
 suuhi z̄idi, j̄arulice -
 - sve pokriito od šumice:
 smriiči, bori i buš̄inje,
 maarta, zdraača i kam̄inje.

¹⁹st241017

²⁰umanj.; *Ogradica*/-e - toponimi

21Draažica

Draažica je oogradica
 cik' saz'moorca Polja,
 trii su smookve i maština
 va njooj rad' uzgoja:
 bilica je raana, kruupna,
 kađ uzrije: žuuta, tuusta; ;
 a pašmanka za njooñ gree,
 kakol' karv carljena je,
 od njee slađje - nijednee;
 zivnici se baš ne preši,
 va šetjimbri unā kreši,
 bo je zādnja - to je glādnja.

Na deliču od zemljee
 ječām-žito se posije:
 kađ se jāncič razluču,
 glād da nan jih ne ubije.
 A va kantuniču, zlooštra,
 naaša maati sije rāž
 (ne za muuku oli blāgo,
 oli, ča bi joj to biilo drāgo):
 visoko se unā dviigne
 i učijini liipi klās -
 - od njee užjee pletee otāc.
 Još se nājde kii buus zeelja,
 po kā brooskva, i blitvina . . .
 Ali čiin ju se zapuusti,
 eto t' trooskot i perika.
 Ma uz steenu, uzajāče,
 vaasda zelena - ljutika.

²²Veli Klõnääc

Klõnca Velog' više nii.
 Da znäte kakoov je bii!
 Sve od Varha do Varška
 ztegljāsto se je pruuzõ;
 s obijh strān su zjidi veli,
 svi visoki i debeli.

A za njimi, va oogradah,
 mās̄tline i smookve reedke
 mej skrāčjun su sāmē reesle;
 va kantuunih i uz krāj
 od karuub, vee!, zelen' gāj.

Kad biš kruz'ānj pasiivõ,
 nīkor te ne b' obšervõ;
 bii je takor tajnovit,
 svas u tinji, i zakriit.

Saad su zjidi razvõljaali,
 s njimi tājnu zakopaali.

²³Varšák

Varšák baš i nii visook,
 ali jee nájvišji.
 Sa sloomljenin kriižuun²⁴
 selo nan ne diiči
 več sramoti sliči.

Dežgrácija kač s' dogodi,
 zač otpaadnu toli mnozi?
 Kooga smo to okriivili
 mjesto da smo učvarstili
 ol' nãvrime naćinili?

Kač se gori popenješ,
 na daleko sve češ viiti;
 divota če, poniiznomu,
 spokojun duušu sititi,
 raadost saardcu učinlti.

²³st251017

²⁴L.G. 2004. dvignut je novi očããlni kriiž

²⁵Ruujnica i Kõnaliç/

Pod Ruujnicoᅇ je starmina:
steeneᅇ, šuma, kamičina.
A uz sãmo moore, doli,
veli škanji kakol' brodi.

Do njeje je Kõnaliç/
reed: podaanak - podzidiç/
nikad se je i sijalo;
nič je mãstlin tek ostaalo.

Toote smo se mii jиграali,
kalamoõçi kaliivaali
i vaaršice pritiiskaali,
paarvi španjulet fumaali.

Saad su sve potaracaali,
ogradili, cimentaali,
i brezduušno ruvinaali:
strãne jahte da b' veezaali.

Pã su dobili "luçicu":
fonju, smardež i šporkicu.
A naami, za nãprid poojti -
- debelu nogoguzicu.

²⁶Sargāra

Sve od Kupišč/ pā do Draage,
 i od moora do gor' puuta,
 zparcelāna, priziidana,
 uz podānci podziidana,
 sva okolo obziidana
 pružila se je Sargāra.

Puna taarsja raano zrela
 dok nii doošla žiloždeera.
 Potlen biše nič od smokav,
 kã karuba va kantuunih,
 maalo žita po podāncih
 za razluučit' mlādi jānci.

A danāska je pod šumon:
 boor, carnika, smriič, badljāč.
 Ni ne znā se ča j' čigovo,
 nit' se vidi ča je čā.
 Razvōljani suhi ziidi -
 - v grobiih plaachu naši didi.

²⁷Žalič

Od Draage do Slaatin,
 gori uz brižič,
 do Strážkoga Boka
 raazstar se j' Žalič.

Razvóljani suuhi zidi,
 mejâši i ogradice . . .
 saad je gaarmlje sve pokrilo,
 za ovcaami niima diŕcee.

Na krajmooru su žalič,
 škaaljica, baasi škanjič,
 liše škriile za pileč,
 ma ni kooga na njiih leč.

²⁸Golubiinka

Golubiinka je pod Kruuguun:

vaalica je, a ne book,
bo je u njee krāj šiirook.
K njooj se more pristupiti,
kuupaati se i loviti.

Od njee pã do Katriidine
sve su starme klisurine.

Va njooj je i vela gãrma,
profundãna, probužãna;
golubi divljii i tice
unde imiju staniišçé.

U pool briiga Vela Steena -
- ko gromãda uzprãvljena,
more bura refulaati,
sve goniti i lômaati -
- kuntrasuncu pod njoon, zijiimi,
u teplu çéš moç ležaati.

²⁹Dubáško

Dubáško je polje ča ga nigder nii.
 Boog ga je providi za puuk radišni:
 ča god da posádiš rodi obilaato,
 zeemlja je njigova ko carljeno zlâto.

A zaliti triba sâmo jedôn put,
 da i očes više - vodee niodkud.

Da dvâ metra kopaš,
 kâmik nâjti nee'čes -
 - svuder uokolo,
 po škaalji se šeečes.

Okružuju njega
 mâle uzvišice:
 Gaarba i Gaarbice,
 Briig i Pudarica,
 Kljuun, Pân'jerovica.

³⁰Doočič/

Va pulenat od Dubāškog'
slega se je Doočič/
Ako ne znaš točno di je,
baarzo češ ga proojti.
Pliitka zeemlja, skaljovita,
baš za taarsje darovita.
Grooz'je z njega je prislādko;
viino, prošek - teče zlāto.

³¹Pod Gaarboṇ

Pod Gaarboṇ su ovce pāsle -
 - v' svaako doba nič bi nāšle.

Unde san jih raad' čuuvô
 jer san se uzpuut jigrô
 i po škanjiih skakučô;
 do Lanteerne se zateka,
 z gusterne vodee dosega;
 priko Ceste se tornô
 da b' zločeste obarô.

(Sušica je odmah, bliizu -
 - joooh ga meni 'ko pobijgnu
 i ščetu koomu učinu!)

Na sredini je jigriišče,
 zapuuščeno, saad - za nišče.

³²Mej'gomile

Mej'gomile i Petina
Rådina su didovina.

Parparot se j' tvaardi tuuka
da bi čã god zeemlje zvuuka.

Loza se je posadila:
vaavik je škarto rodila.

Taarsja unde više niima -
- pašnjak saad je i ledina.

Ostaale su dvii gomile
na spominak da b' nan bijle.

³³Prášaa̋k i Sušica

Saz'juga su Targovišća
 Prášaa̋k i Sušica,
 sve zaajedno to je
 nãjveća ravnica.

Sija se je ječãm-žito
 i sadij kumpiir;
 svaaki snop i vričetina
 na muuļ se j' nosii.

A posliņ bi po starniışću
 ovce pribirale:
 po kii klasić ol' kumpirić -
 - sladje bi jih nego trãvu
 potleņ prižiivaale.

³⁴Targovišće

Od Šipnaate do Teesnoga
 i od Práška do Voline
 proostarlo se - Targovišće.

Targovišće, to je šuma,
 neprohodna, neprobodna;
 carnike i vresa puna;
 niki boor i komorika,
 smriič, badljáč i lopotika,
 kluvka od zdráč, tetevika . . .

Záč se zovee *Targovišće*? -
 - piitô san. Ne znaaju nišće!

³⁵Teesno

Baš je šestno
naše Teesno:
baaso, ravnō;
zatiisnuto;
polegnjeno;
i s dva moora
zagaarljeno.

Nikad se je i kopaalo,
sijalo i leti žaalo,
a saad je ko zelen' dvoor
i s ovcaami za ugoor.

³⁶Ookljuk

Da nii Mosta odozdool,
Ookljuk bi bii m̄ali škoolj.
Vako s Teesnun i Mostuun
paari ko da j' kljuki kljuun.

Va njemu su Ogradine,
Saulari i Grobine.
Od Zhōjanja do Garliiça
više nii viiti putiça.

Stari smriiči i carnika,
smardela i konopljika
pokriili su ziidi, meje:
ni ne znâ se ča kade je.

³⁷Lagniçǎ

Od Zhôjanja u pulenat
 zplivali su ko šuvriçǎ
 (paruu beeli kalebiçǎ),
 naaši školjiçǎ - Lagniçǎ.

Veli Laagan, dug i užji,
 ko gvançera se je pruži:
 liiš je, rāvan i zeliin,
 postojbina kaalebin;
 i ovce se nā'nj još staavu
 da bi pāsle slānu trāvū.

A njigovi puntālǎ
 loviišçǎ su od sviih riib:
 veli gofi, zubaçine,
 gruzi veli i raaçine,
 beele taarlje i skarpiine,
 pā moodrazi i girice
 tuuste sāpe, podlaanice;
 još kađ studen žešçe stiisne
 eto okolo uliigne.

A na Lāgnu Mālomu,
 okruuglomu, višjemu,
 struužiçǎ su na svoomu.
 Njigoov puntāl gree na zmorac:
 dug i široom, velebogaat:
 za carbāre sve zkiižaati
 bolju pooštu nee çeš nājti.

³⁸Jee li čã ostaalo?

Puno tooga, a ne maalo!
 Strãža, Gaarba i Bliitvišče,
 Draaga, Doolãc i Biziišče,
 Podžãre i Gravaniišče,
 pã Bajkica i Mastlinje,
 i da daalje ne nabrõjan:
 Stãro Selo, Varh i Polje,
 Kuk, Ravnica i Vaartlina,
 Diiwnica i Ogradina . . .
 Sve van je to južkii krãj,
 Južanimin zavičãj.
 Bolje če uni umiti
 o toom' piismu začiniti.

A Poljani? Čã imiju:
 Gaarbe, Skrãčje, Briig i Polje,
 Katriidinu i Zãboje,
 Årvanj-lookvu i Podãrvanj:
 njive duge sve do Blaata -
 - Biskupija čã j' poznãta;
 Na Blaatu je i Jaruga,
 sve do Sakaruuna duga;
 Lopaata i Sakaruun -
 - ma kii za njiih još nii čuul;
 i na kraaju Lopaatica -
 - kruna jin je i peerlica.

A na Rãtu Mãlomu:
 Tãnko, Loovka i Kobiljak,
 Grooblje stãro, i Miirice,
 ter mastlinje do Lučice.

III. VEL' AARTSKA VAALA
(za ditiinjstva mojega)

*Saada čemo zajidriti
po vel'aartskoj vaali,
povii't' ču van nike t'ajne
ča jih nii'ste znaali.*

*Saz juga vaz zmorac,
kuntra meštralinu,
saz bure vaz 'jaapar
u burdižu fiinu.*

³⁹Jáz

Jáz poljanski,
v' stáro doob',
depožit je
bii za sool.

Potlen šporak,
zafangān,
ni ne znā se
da j' bi slān.

Moore: leti -
- ko pišoka;
kostobooljcii
baanja-toča;

a po ziimi,
'nooga čuda -
- zaledi se
ko jaruga.

⁴⁰Daarstalo

Daarstalo je vaalica
 di se ribe gojuu;
 vel'aartska se ditca
 unde kuupaju.

Od njega gre Meja
 na jaapar, Pod Briig;
 deelila je Polje
 od Rata udilj.

Va bocitu s loostra,
 sanbuun - guuvno je;
 v' oogradi na kraaju
 škriile zlišane.

Va 'noomu s puliinta
 luudar se šumå:
 såpe - od škafuuna,
 gofi - o'dvå kila.

*

Kaç studena bura
 sipice podhlådi,
 kii jih paarv' pokupi -
 - za obed se slådi.

⁴¹Čuune

Čuune su nãn Bogun dãnẽ
da břez muke bude hranee:

Maase čiflov i ovčiiç,
sãp, jagačooov, podlaanic,
mãlih taarljic, tãnkiih liic;
po dnu još, pozabodene,
lostire su nebrojene.

Svaako kãsno, vruučẽ leto
mãstniih špaarov toot' je meesto;
poojdeš li na tambaruun,
brunziin s njimi ti je puun.

A u doba jesenje,
na pljuusku se v' Čuune gree:
s grafjuunuun na vaaralicu
sipam' puniš kašeticu.

Čuune, Čuune, vaavik pune
blãga Božjeega na tume!

*

Još bin 'otii ovo reč:
Da mi život bude puun,
u Miirice, pozãd Čuun,
neka mene staavu leč;
unde čekat' Gospodina -
- pokooj mooj je i miliinja.

⁴²Stoli

Va Stoilh su stoli -
 - škanjine oholi;
 uznositi, stameniti;
 parkositi i ljutiti;
 velin brodiin ne dopuušću
 va Čuune ni prismarditi.

Kolo njjih kurenat
 nikad ne fermiiva;
 svaakih dvaajs't menuuti
 naliiva på zliiva,

Neveera kađ doojde,
 Stoli triba viiti:
 štiga će od moora
 riiku učiniti.

A kađ je bonaaca,
 na sviiju je poojti
 bo najveću ribu
 v' Stolih ćeš uboosti.

⁴³Pod Sargaron

Od Kupišča sve do Slaatin,
 kade bura se junáci,
 proteegla se je Sargara.
 Suhoziidun ográdena,
 sva zkrižana, prigrádjena;
 ogradiće i podanci:
 vaavik ruujni, danás - sámci.

Uz krajmoore: garmálji;
 maalo dunblje su škanji;
 uz njiih kuštâ ríba lípa:
 frátar, sâpa, podlaanica,
 serag, pâ pic, i taarljica;
 da o čiflih ne govorin:
 zlátnih, mástnih, svakakovih.

Toot' su poošte za samice,
 mále mriže i vaaršice;
 za fružâtu, tambaruun -
 - sámó kađ je práv' štajuun;
 s hamburaatimi na tunju:
 saketioov i arbuunoov
 spaarticu čes jimit' punu.

⁴⁴Praag

Prikopuuta od Sargāre,
uz veruunski krāj,
zpod Tānkoga, Rāta Mālog',
pruži se je Praag.

Praag je greben, ko skalīna,
duga, dreta gredetīna;
riiblja seja i skuupščina
(kooj ne triba glavešina).

A duuž njega sve do puunte,
uz skaljivi krāj,
hamburaate vele, tuuste,
za tunjaat' se - frāj.

⁴⁵Slaatine

Slaatine su vaalica -
 - ploče i sanbuun,
 osin jáke buretine
 zâklon od cikluun'.

Ç'iifli, sâpe, podlânčice
 vâ'nju doojdu i kuštaaju,
 a u mârču puuste sipe
 unde se çapaaaju.

Na dumbiinji, va uustiih,
 sve lostire visočice.
 S lostnâruun od osan metri:
 puna škaafa i bândice.

⁴⁶Za'gaarbice

Sve od Slaatin do Sušice
 pružile su se Gaarbice.

Une buru fermivaju,
 Dubôškomu zâklon dâju.

Saz juga je gârma mâla,
 u moore se je kalaala;
 a saz zmoorca puntâl pliitki,
 veli škanji i priliipci.

Priislig lega po sredini,
 a u mooru sanbuun fini;
 velo guuvno uokoli;
 ušaate se rojuu doli.

Kađ je štajuun od uligan,
 på još zide Misečina,
 skosajuđ bliizu kraaja
 zategnut' œ kusârkinja.

⁴⁷Pod Oključič'

Oključič' je kakor kljuuč,
 vaalu steeže ko oobruč.
 Kađ je plima, to j' školjič';
 za osike je - ratič'.

Garliič' mu je na početku,
 puntāl dugi - na svaršetku;
 po sredini - gârmica,
 za kuštaat' - pojâdica.

Giričice - v' "desetice",
 a guguuni - va "osmice":
 za štajuuna kii jih meč'e,
 zkumpesaati baarzo nee č'e.

⁴⁸Sušica

Sušica je uuzki bočič;
 na piiriju dāžd se toči;
 pliitko moore, rāvno dno: -
 - za batelu stvorenō.

Va njuu se je luudar vuuka -
 - niima riibe kuu nii zvuka.
 Zapaasala bi se vaala,
 lancāna se potezala:
 kroki škriiplju, dlaani goruu,
 poot se hlādi slānin moorun.

*

Veli muul, još s parapetu,
 učiinjen je za lanteernu;
 do njeje se Ceston gree -
 - saardce tuučee s divotee!

49Pod'okljuk

Pod Ookljuk su Saulâri:
 Veli, Mâli - muuli stâri;
 proseli se, potonuli,
 i pod moorun su usnuli:
 brodi garški i iliirski,
 brodi riimski i latijnski,
 uz njih da se kuštivaju,
 sool odvozu, pojadaaju⁵⁰, ...

Saad se unde mriže topu,
 dvoor se čini s baligotun:
 buugve mästne, butargâne,
 u febrâru dojdu sâme,
 a moodrazi veletuusti -
 - šetiimbar ča jih pripuusti.

Va svaako se doba
 more ulignaati,
 ma i kii je sriče
 maalo ~~č~~apaati.

⁴⁹st290917

⁵⁰auktorova tvorenica (glag.) *pojadaati* od (imen.) *pojāda*

⁵¹Haaljina Draažica

S jednee strãnee Puunta Šiška,
 a s drugee Čičina
 (Sušiška je biila paarva,
 druga - Sušičina),
 zagaarlile mǎlu draagu
 di je sanbunina.

Kii se j' hotij sǎm kupaati,
 uzajǎe se toaati
 i na miiru užiivaati,
 va Haaljinu Draažicu,
 prija od sviih meest,
 tukô j' arivaati.

Ma nii sǎmo zǎto
 unǎ meni drǎga:
 Na puntǎlih kolo njee
 va štajuunu ziimskon,
 dobree riibe kolik' oqes
 na osti pod sviioon.

⁵²Pod Lokvãnj (Pod Teesno)

Na brižiču konopljike,
uz krajmoore tucna škaalja,
maalo dumblje sanbunina -
- za sve kuunjke je domãja:
 škuure, šãre i belice,
 hrapaavice i lišice.

A po pločah kamenitih
 čepaali su se pãlji;
škanji s buužam' kakor saače
 napunili daatuli.

Zbrojiti jih ni ne moreš
 nego guuli, tuuci, jiij.

Maalo vãnka ležuu Škaare,
 loviišče za beele taarlje
 i skarpuuni belõni
 va carbãre čapãni.

Toot' je moore vaavik štãnko,
 od kurjintov jãkih frãnko.

⁵³Moost

Moost je nāsip čudoviti,
murā ga se doojti viiti:
ča su ljuudi načinili
da bi vaalu zagrādili!
Zvānka - Handāč i āliga,
velo moore, jāka štiga;
znūtra - plitki depožiti
za nič soli učiniti.

I vrāta su još undeka!
(Bolje da 'vo nii'sōn reka,
jer modeerni divljāci,
s mobitelun va ruuci,
ne umiju niš činiti
osin blejaat' i soriti)!

⁵⁴Loovka

U Loovki se dobro lovi,
 ma nii stooga Loovka,
 nego je u polju, bliizu,
 neprisuušna - Lookva.

Veruunske su toote poošte:
 Pod Kobiljak, kol' Školjiča,
 pa Za Tanko, sve do Boove,
 dugi Puntal od 'Ključiča.

Svi su arti dobrodošli:
 koogul, mriže, migavica,
 parangali i odmeti,
 osti, tunje, skosavica,
 vaarše ravnē i okruugle,
 i od ciiča, za glavoči,
 na kojiih se uuču dičca.

Jesen poozna kađ prispije
 do Loovke se dičca vōzu:
 svaaku večer, 'ko je vriime,
 skosavicoŋ 'liigne lovu.

⁵⁵Lučica

Lučica je v' Soliščici
 vaalica veruunska;
 od sviih veetrov zaklonjeno
 surgadiišče šestno.

Gārmice su joj nasuprot,
 Čuune prikopuuta,
 brood potoopljen na sredini -
 - raatna raana ljuuta.

Ruumbaci i palamiinde
 unde doojdu kraaju,
 i maaštari kađ je štajuuu
 da se zbutargaaaju.

⁵⁶Solišćica i Kabliin

V' Solišćici, pozad žāla,
 sool se je na velo brāla;
 teega več/odāvno nii,
 toot' su vaartli o' zeleni.

Od Pizdine do Banāstra:
 Kabliin, Barjee, Māla Vrāta,
 Barščāk (ča je božāvski),
 Vela Vrāta, pā bračić,
 ter Goolāc, svas čelavi,
 ča ga voojska prisvoji.

Kabliin nii va naašoj vaali,
 kakol' ni Lučica.
 ali mi je puno drāga
 ta māla vaalica.

Ploče, škriile i škaaljica
 biistro moore, āližica.
 Solinski je toote krāj,
 v' poošte jin se ne pačāj!
 Na paanula sāmō smiiš:
 veli gofi, zubāci.

⁵⁷Māli Mulič/

Priko vaale,
ni stoo metri
od Muula Rādina,
bii je Mulič/
liip i šestan,
sāmo od kamiinja.

Nācijo i Harvoje
su ga ugradili
kađ su na veruunsku
paašu-lusmariin,
s gajetami na vesla,
čele privozili.

Daržō se je puustih godišč/
čeel više nii biilo,
dokleñ ga nii,
taad več/oronula,
pulintāda strahovita
teežko pogodila.

Stresa se je;
prosee se je.
Spāsa mu nii biilo!
A mii, liini,
ravnodušni,
niis'mo niš činili.

Saad svāaki dān,
za osike,
ruina se razodkrije,
pā čekamo
plimu velu
da nan - srām pokrije.

IV. NĀAŠĪ VEETRI

*Svaaki vetar,
ko da j' živ,
právlja čigov je
sutrâšnji piir.
Njega tukâš poslušati
i još nebo pogljediti
pâ čěš vriime pripoznaati.*

⁵⁸Levantāra

Levantāra i levantīin
 (kii joj doojde kakol' siin)
 vaavik puušu u kvartiir;
 poliivaju i štrapaju,
 boduu, lednuu, jaciivaju -
 - bānde jih ne fermiivaju.

Svi riibari i murnāri
 njiih prokljinju, sajitaaju:
 Fermājte ol' s vrāgun ajd'te!
 Okreenite, ali prešto,
 ol' na liivo - ol' na deesno:
 buru - jugo rod'te lešto!

Još s' pradidi govorili:
 Levantiin - kuurbīn siin,
 ča prodāje lusmariin -
 - svaaku kitu po cekiin,
 da maateri kuupi kljiin.

A maater mu - levantāra:
 Levantāra - kuurba stāra,
 svaaki dān se s muužun kāra
 dok mu gaačē ne razpāra
 i guzicu svu prošāra.

⁵⁹Jugo

Jugo puuše brez preše.
 Ko da mu se ne dã
 od linoosti ni počoti,
 a kaamo li čã sforcaati.
 Ali, maalo potlen, sveto
 jačje pumpã i nabiija
 ko da več' ne more staati -
 - pomãmna, divljã beštija.

Ne tuučee na skosi
 kakol' buretina,
 nego sve desteežo
 ko da j' gometina;
 upoorno, neumorice
 stiišče i pritiišče;
 okol' kuuč zaviija
 ko vuuči na Misec.

Mareta se vela diigne;
 poplimaaju muuli, riive;
 duplaaju se brodin ciime -
 - u'zajãče kii pristiigne;
 za Ookljuk doojdu uliigne.

A unda, nãglo, fermã
 ta beštija - kađ krepã;
 zpuuše se ko pišenjãk
 kađ ga zdraača probužã.
 I, eto ti odmah: veli, veli - dãžd.

⁶⁰Jaaparšnjak

Jaaparšnjak je doolnjak,
 oliti garbiin.
 Mej svimi veetrimi
 uun je - gospodiin.

Niti tuučee, niti triska,
 niti brije, nit' pritiiska.
 Lipo glaadi i miluje,
 hladi, šuška, umiruje.

Kađ zapuuše, ne luduje;
 Sunce praati, koj' stoluje,
 poniizno ga obslužuje;
 krátko traaje på - plânduje.

⁶¹Pulintāda

Pulintāda puuše reedko
 pā se zpurgā veele teežko.
 Jooḥ ga 'noomu kooga zōjde,
 nespeemnoga vānka nājde.

Una ruši, razvaljuje
 riive, muuli, polegulje;
 kida, lomi i zguljuje
 lozu, grānje i slaulje;
 brodi vālja i potāpa,
 u krāj hita sve ča ~~č~~apā.

Neveera je njoojzi maati;
 kii joj more ootca znaati?!
 Čiin se zkoti - taramoti:
 lōmpi, gromi i kacoti;
 maretine, refulānje,
 va poortu obsadno stānje;
 vaala kuuha, moore pini,
 kuriint ko riika učiini.

Sri~~č~~-i-Boog! - krātko traaje
 ta hudoba od kanaaje.
 Bo, ako bi potraajala,
 sve bi selo opuuljaala.

62 Meštrāl

Meštrāl - to je smorac
 ča puuše po leti;
 zakāsni li maalo
 sve ~~č~~e jārā zpečī.

O poodne se zbuudi;
 a raano gree lečī;
 posōl od pool dneeva
 učīini leteečī.

NJega svaaki voli;
 kač se razoholi,
 ni nājgori griinto
 njemu ne odoli.

Čiin se razbaruūši
 vruučū poot posuūši;
 glāvu u reed staavi,
 živoot oporaavi.

Imā l' večeg gušta,
 nego - kač zapuuše
 pā jidro napuuše -
 va māj bateli
 za temunič/stati
 pā po meštraliinu,
 sa svojoon ljubaavi
 vaalon burdižaati!

Oo, puuši nan, puuši,
 martviinju odpuuši!
 Meštrālu nāš, puuši,
 a podvečer - zduuši!
 Svaakon si miliinja
 va saardcu i duuši.

63Tarmuntāna

Kaḁ se meštraluun umori,
 tarmuntāna ga ukori:
 Poļ dneeva si tek puuhō.
 Saad greš lečt - ča ču t' jā!?

Da te murān odmiinīti!?

Ča čē ljuudi govorīti(?):
 Da jin ne dān z kučē ziiti;
 da ne mōru brood vozīti
 nīti na rībe hodīti.

Jā jin tunje sve zamaarsin;
 jīdra zkīdan, vesla zmlātin;
 jā jih bodiīn, a ne glaadin;
 naa'suh' brijin, a ne hlādin;

Kako čē me zavolīti?!
 Jā ne umiīn dobra bitī.
 Nič jee menī va nāraavi
 ča ljuudimni gušti kvāri.

Nii ni čūdo da govōru:

da san vražjā tarmuntāna;
 da san bura paričāna;
 da san bura zbaštardāna;
 ter, nājgorje - inpeštāna.

64Bura

Kađ bura zapuuše
i u tiikvi puuše;
niima tee buužice
kuu 'na ne propuuše.

Od čiiistoga miira
strahotno navāli,
ne triba joj zālet -
- s Planinee se svāli.

Una triska, una kruuli,
deree, fišča, ko zviir tuuli;
čiin pomisliš da je staala -
- jačje je zarefulaala.

Jediini je vetar
kii gree na obed,
da bi poslin jiiča
tuuka još žešče.

Qoblaci raztira,
nebo s' zacaklii,
ter Sunce bliščii.
Uzajāče sedi -
- iinoga ti nii.

Una sve posoli
i svas krāj zabeeli,
ma too, izim ovāc,
nikog' ne zveseli.

Zaburaavi svi posli
dok je una u snāzi.
pusti ju taad, takor greezu;
čekaj, tarpī - doojt' če k veezu.

Ma, i 'ko jee tako kruuta
da sve zriiva - zhita s puuta,
čeljād se na njuu ne ljuuti,
jer da s' po njooj bolje čuuti.

Zglobi da jin taad ne škriiplju;
na reumu - nit' pomišlju;
da jih glāva niš ne bolii;
da se sve čar'je vidi.

Ali, naaša teta bura
(čašče fālša nego ščeta)
znā, kaa' god, biti i - škuura.
NJooj se niko ne raduje -
- s Levantāron ta šuruje.

65Pijaavica

Posliḡ teeḡkih omariin,
 kaḡ se diigne neveriin,
 učiini se pirijetina
 kã se vuučee ko slivina
 ol' od slona surletina.

Maalo liivo - maalo deesno,
 oçé l' simo , oli 'naamo;
 sklatãri se ta gujina,
 lâčna, žãjna, brez drobine,
 a usta joj - k' u raaçine.

Saarče moore, liiže krãj,
 žderee sve kudeej pasã.
 Kade sve to potlen zriga,
 di se zprãzni ta maaniga,
 niko ne znã nit' ga briiga.

'Ko se selu prikuštã -
 - "Bože, Goospe, pomôgãj!
 'Vuu sotonu odagnãj!"
 U svaakoga miisõl taa:
 "Sãmo da me ne çãpã!"

⁶⁶Boožji veetri

U pokâsno pramalijte,
 okol' poodne, odprilike,
 kada Sunce več zapiče
 i žeščina sve pritiišče,
 dogôdja se pojâv čudan
 (za koog' murâš biti buudan!):

Uokolo vartložiči
 po njivah se razigraaju,
 potancuju i balaju,
 dražeštno se lelujaaju
 i vândjer se išivaju.
 (Još sâmo da - zapivaju!).

Činij se - ni zdâha nii,
 a bliizu se sve vartii;
 sve žiivo se - umiiri,
 a ča j' martvo - ožiivi;
 prašina se s liiščun
 va kolu daržii.

Nikad di si tii nii'su,
 neg' podaalje se vartuu.
 Ko da jih nii'si dostojan
 kađ va zemlju si ukopan.

Čeemu se uni raduju?;
 kooga li to očekuju?
 Boožji veetri - puuk govori -
 Stvoorca, brez nâs, proslavljuju!

⁶⁷Neveera

Leto odmiče.

Ma je vruče,
i Sunce zapiče.

Sve je kalmaalo,
moore zbonacaalo,
cvarčáci smantaalo.

A vee: z puliinta
caarni ooblak gree!
Oče-neeče se dvíže
i s veetrun doliže.

Na komooštre zalampaalo,
grum-dum-bum zatamburaalo.

Ko šijuun zarefaalaalo,
s kabluun zeemlju natôpaalo,
čeljad doma potiralo.

V. DIȚCĂ NA ȘKOLJU
(Kađ smo 'no dičina biili)

*Fâla Tebi Bože vela
ča san diite jâ sa sela!
Bo od kaad san u grâd šô,
gradskee diŕcee mi je žô:
Unâ ne moru spoznaati
ča si stvorii da nâs praati;
blâga fâlšog' saardca puna,
a prâvoga okol' - tuma.*

⁶⁸Tooga više nii (Ziimska večer A.D. 1953.)

Va kuhinji, za bančič⁶⁹ m',
 mǎla dičca na škamljič^h;
 okol stola: did i tete,
 star'jii braati, zreesle sestre;
 otac i maat' nadgljeedaju
 i sa svimi guvernaaju
 da se mlaadji ne zkāraju.

*

Puna nas je kuča biila:
 za vičeron sviih trinaajest.
 A braat da nii māli umar
 i još da j' i naana žiiva,
 tukaal' bimō na prominu
 posedati, vičerati,
 i - dvā puta suudi praati.

*

A prid naami, po bančič^h⁶⁹,
 kapus je va dumbaljič^h;
 i ribe je, Bogu fāla,
 kolikor va mooru žāla;
 i bivānde - i 'ko smo dičca,
 da s' ne piijee zgoollj' kišnica.
 (Sve starijee - znā ča piijee!)

A poslin se oni star'jii
 spomiinjaju svojiih stārih ...;
 na kraaju bi zaziivaali:
 Boog pomiluj naaši didi
 ki su ziidi pogradili!
 Boog pomiluj naaše naane
 ke su ziidi poškaljaale!"

*

Ma ne gree se na postilju
 Raazgovora brez Ugoodna;
 štijee se too stāro sime -
 - garkee slaavee proošlo vriime.
 Pā se prij' sna zaburaavu
 dneeva truudi i nevolje;
 sutra - Boog'daj naamin bolje!

*

Joo, kakor je drāgo biilo
 naamin, dičci, to slušati
 i junāške sgođe stāre
 va glavicaḥ zamiišljaati!
 Milovaana Stārca riīiči
 pāntiti i promiišljaati,
 ter va saardcu hranjiivaati.

*

A danāska, naaši moji!
 Za stolun je priveč/meesta:
 Kade su nan didi drāgi,
 briižne naane, stāre tete,
 kade braati, kade sestre?

...

Va kuhinji, na bančiču,
 stine zeelje v' dumbaljiču ...

⁶⁸zd1x0211

⁶⁹"Naglasni parovi": bānčić ↔ bančić i škāmljič ↔ škamljič.

70 Ziima

Od Božica doba proojde,
 jenār misec - studen doojde:
 bura kruuli - maalo zdiše,
 nebo čaro i caklii se;
 Sunce bliščii, jedva grije
 starčad naašu kã prispije
 kuntra njemu, u'zajãčē,
 štokaati se i čurlaati
 ('ko li ne: čē cigutaati);
 o sveemu pročakulaati,
 mlaadosti se spomiinjaati.

*

A mii, dičca, po oogradah
 skãčemo i jiiagramo se,
 i kučice od kamiinja
 grãdimo juur sãmi zã'se.
 A unda nikor zavijče:
 Svi zaajedno Pod Kruug hođmo!
 Ogãnj čemo naložiti,
 trãci peč i girice,
 une friiške - prisuhice
 (a ne stãre - darvenice!).

Saad nan triba doma poojti
 po fuulmini i ribice
 i posič, baarže-bolje,
 kii tračič od hoboodnice.
 Na šufitu liipo visu
 va mrižnjacih pod greedaami.
 Ma ne smii nas niko viiti,
 niti nan plãn razodkriti!
 (Da ne bude, jooħ i ajmeħ,
 viikanja i klampanõnja -
 - ne dãj, Bože, škurijõnja!)

*

Svaaki čagod v' tãški nosi:
 tračič, giru, uliignicu,
 a va njãdriħ, nefaljeno,
 velu lãndu ol' stručicu.
 Takor bimo se jigraali,
 ribe peekli, harstuljaali,
 'kol' ognja se zabãvljaali.
 A pod'večer, čiin zazvoni,
 "Zdraav' Marijo!" Goospi reci,
 ter najbaržje doma teci.

⁷¹Pramalee~~ce~~

Kađ va mārču dneevī skōču,
spaaroge se poočnu braati.
Tráva reestee, sve s' zelenii,
cvee~~ce~~ cve~~t~~ā po svoj zemlji.

Jānjči~~č~~ su uz ovčice
i kozli~~č~~ uz kozice.

Kokoše se razkocaaaju,
jāja neesuu, pili~~č~~aaaju⁷².

Al' nājlipje ča se čuje
po ccelomu Vele-kraaju:
Čoci kađ se razpivaju
i ččice smamiivaaju!

*

Koriizma je i postii se;
“Jā se kaajin”, “Spomeeni se!”;
do Uzarsa - zpovidi se!
Proces'juuni i grančice,
Velipeeti, škriipaavice,
“Puuče mooj” i “Smiluj mi se!”;
bušni Kriiž Mu i prostri se ...

Al' Vazmenee Svii~~ce~~ luuk
razbii je toov smaartni muuk!
“Aaleluja!” - svud se čuje -
“Uzarsnuu je! Uzarsnuu je!”

Va polju se taarsje kopa;
bob se cimā, kumpiir niče;
tekar maalo - pā mošnjice.
Paašta i biiž, bob i pešt, ... ,
mlādi jānjči~~č~~ - na zgvaņcet!
A pod'večer, ka' je škuur,
na sardele gree se juur:
motoor, legut, svi~~č~~arice,
gajete, bijankarice;
na poošti ~~ce~~ svi~~č~~ar bđiti,
traata ~~ce~~ se utopiti,
jiiisti ~~ce~~ se i soliti.

*

Na mooru su saad tihiiņe,
zjuutra - kālme bonaacine.

Mošuni~~č~~ i sipice
doojdu kraaju va buužice.
Joo, da znāte, ki gušti su
na proovici daržaat' oostil;
riivaati se po bonaaci
i sipicu kuu uboosti,
pā šuperab za muuļ doojti.
Otāc gljeda svas kuntenat:
“Voov ~~ce~~ māli bīti žvelat!”

⁷¹zd210311

⁷²“pili~~č~~ati” = izvesti/izvoditi piliće (auktorova novotvorenica)

73Leto

Kada caarne muurve zrijuu
 zãdnje uure skuli bijuu.
 Sunce peãee - hlãd se iisãe,
 dneevi dugi ko godiisãe.
 Poãinje se žito žaati
 (ma se triba zãrõõn zstaati!);
 od rãži se uže pletuu,
 snopi nosu na gajetu;
 potlen tooga je ãepõnje
 (na'po'reedu za varhõnje!);
 pã se vaarse, pã se cijpa,
 skããe, vãlja, tumbuliiva -
 - svooj je diãci slaama liipa.

*

A još više ka' zateepi
 svi naa'more bimo teekli:
 skããci!, plaavaj!, guãaj!, njori!,
 ...

dok se koža ne nabruãa
 i uustnica ne pomoodri;
 pã na Suncu potarbuške
 tiindi da t' škiina ne zgori!

I sve jopet izponova:
 ludoorije i jigrõnje
 i ('ko j' vodee!) - ražintõnje.

Unda murãš doma poojti:
 polivãci pariãaati -
 - mlãdi priisaad zaliivaati
 ('ko ãeš zijiimi kapus braati!).
 Pod'veãer se mriže meãu:
 na škaafi ãe se pribraati,
 dugi laaci priduãaati,
 dobru pooštu kaparaati
 i s kuriintun sve zmetaati;
 zjuutra, raano, jih segati,
 unda sve to zkumpesaati,
 po štroopnicah razstirati;
 slãdki brudeã obeedvati.

*

A ka' Vela Goospa proojde
 i neveera paarva doojde,
 ãuuti se da leto zdiše;
 teta Andre skucajuuãt:
 "I doba je biilo više!
 A i tii ãeš doojti k veezu -
 - novi liibri su na reedu!"

...

Eto diãci muãa prãva:
 smookve zrijuu, grooz'je šõra,
 a njiin se saad skula otvõra!

74 Jesen

Goospee naaše porodjeenje -
 - va taarsju je zaslādjeenje.
 Bāčve triiba dovaljaati,
 na muulu jih zaduuvaati.
 Kađ se taarga, naaši moji,
 veseelje se svuder rojii:
 groozdja slādkoog' kofe pune
 va košu nestaaaju tume.
 Ča je liipo skakučaaati
 meežiiti ga, mastičaaati,
 (i mastā se naliizaati!);
 za šetemān - otočiti;
 za Martiinje - viino piti.

*

Va mīsecu od krunice
 'z krāj kuštaaju podlaanice:
 zlatne glāvee sve kraljice,
 mej svoon ribon poslastice.
 A kagod je liipo vriime
 gree se vānka na uliigne;
 mii, još dičca, va bateli,
 uučimo se kakor veli:
 po vaali se okričuč
 na štruumbice skosajuč;
 ol' s grafjuunu', na pljuuskicu,
 zakuučimo kuu sipicu.

Potlen doojdu i girice -
 - s pobukun va buskavice.
 Gruubo vriime ka' učiini,
 južina i plima vela,
 s muula moreš na udicu
 zteegnuti kuu anguljicu.
 A Goospe od Zdrāvlja
 māstline nan sprāvlja.
 Nii'si se ni okreenuu,
 noviimbar je umiinuu:
 Sveeta Kāte, Karševān -
 - do Božiča mīsec dāān!
 Saad se mīinja dičjii plān.

*

Sveet' Mikula i Lucija -
 - vesela je mularija!
 Očič i maaterice -
 - kā j' to raadoost u svee dičcee!
 A kađ doojde sveeti Toma -
 - svaak' svoog' prājca udri doma!:
 pišenjāci, žigerice,
 jeliitiča, bružoolice, ...
 Na Bādnjak se blagosliivlja -.
 - škropi, kādi, kolendiiva.
 O poonoč z criikve poklik:
 Rodii se je Boog i Čovik!

⁷⁵Kalamoč

Glavoči se lovu:
u vaaršice,
va gagunâr i
na svakovarštne tunjice.
Ma je nâjslađji glavoč
zakuučen na kalamoč.

*

Kalamoč! Kalamoč!
Nâ'nj se hita svaak' glavoč:
Od mâloga belaniča
i šôroga glavočiča,
naa'pol žuuta muljaniča,
ter čarnjoola-glavâna,
do 'ždarljiva muljâna,
kii pogučâ ne griizeeč
jeešku s udicon leteeč.

Jedijino slâdkij glavoč
nii goluuz na kalamoč:
šulenat baš nee čé biti
ka' se kalamoč zahiti;
uun se daržii do garuumba
kakoli do škaalje štruumba,
oli na škanju prilipak,
ča je dobar za nâditak,
a za rižot je užiiitâk.

*

Kalamoč je tunj'ca,
duga paaš i pool,
kâ je za glavoči
neodoljiiiv zoov.
Ali zâč se toov artoč
tako zovee - kalamoč?
Zâto ča se kalâ - moči
zpid buužice za glavoči
pâ se sâmo maalo čeka
doklen glavoč nâ'nj ne skoči.

*

Vaaršica od ciiča
i pâr kalamoč⁷⁶:
za obed je sigur
brudet od glavooč.

⁷⁵vr220814

⁷⁶auktorova skraćenica od *kalamočgov* i *glavočgov* (mn. R.)

⁷⁷Na'baluun

(oliti

*Nājlipša jīgra na sviitu -**- svooj diṭci)*

Od kaad san jā prohodii,
 na'baluun san jīgraat' htii;
 saad san več/ va pensijuunu,
 ma još tečiin za baluunun.

Ne morin ga se štufaati,
 tā me želja vaasda praati.

S karpāšun smo svi počali,
 po dvooru ga nabiijaali,
 riivaali se i paadali,
 dižali se i skōkaali,
 derali se i kārāali
 dok nas ne bi potirali.

Prāvi baluun kaad je dooša -
 - ko da j' Boog kruz selo prooša!

Svi smo biili poluudili:
 jigraliiščē učiili,
 vele brānke pozabīli,
 stārim' mrižam' zatvorili.

Pā smo sāmī pratikaali,
 zvintiivaali, proviivaali,
 dok siguri niis'mo biili
 da smo jigrū razumīli.

Ne ceelomu školju i okolo njega
 nii van biilo sela šūpero naašega.

A ovo je na'baluun:
 Sãm' jedõn daržii temuun -
 - va glãvi mu strateg'juun;
 svi ostãli slušaju
 i kumãnde zvaršuju;
 stãlno teč i ne põsti;
 žvelto jin baluun ukrãsti;
 zateč se pã dribljati,
 promootiti, manovraati,
 mej noge mu ga rinuti,
 škivaati i zavarnuti;
 podbiti ga ol' dodaati;
 gool zabiti pã skõkaati.

Na kraaju van svaakon još nič murãn reč:
Na'baluunuun ne guubiš niti čã dobiijaš
(jerbo nii's' ni imõ niti zarađiivaš)
ter ne "pobjeđuješ" niti "poraziivaš"
(ako tako gljedaš - bolje da ne jiigraš!).
Na'baluun je igra v' kooj se šuperiiva;
na'baluun je igra va kooj se užiiva!

⁷⁸Moja jidrilica - paarva i posleednja

Jārbul-veslo, jidro-lancuun:
uzduuž vaale, u karmu,
guštaajučī sānjan - njuu!

A kada san maalo zreesa,
htii san letit' do nebesā!
Va bateli zajidriti,
kuntra veetru se probiti,
burdižaati, okričati
i zig-zag se ragataati!

Od Stipana "pokoojnoga",
kaiča razsuušenoga
(od sviih brodoov ragaatnoga!),
zee san jārbul i temuun,
lantiiinu i sve uz njuu,
prāvo jidro - ne lancuun.

So tiin san batelu ārma:
biše šestna, ko da j' prāva
jidrilica moja drāga!
Pā san čeka vetar māli
da ju provān po'svoj vaali.

Joo, kii gušt mi je to bii
kač je vetrič učiini,
pā kač san ju odmulō
i paarvi fijād čapō!
Zajidri san, burdižō,
i po Čuunah šavarljō.

⁷⁸st, na sv. Mikulu '22.

Najedānpuut, iznenāda,
 od bure me reful žbanda.
 Kuntra vetru! Skoč i kala!
 Istog' časa: Škrik, pa puk,
 ter se ruši mooj kunstrukt:
 sārtiga mi desna puče,
 liiva k sebi jārbul vuučee.

Da nii bilo jāke gule
 i ān'jela moog', čuvāra,
 i sveetoga mi Mikule,
 po istini ču van reč:
 Ne bin vidi vele skule!

A kač san jidro kalō,
 uz lantiinu zavezō,
 na vesla san se dovuuka
 i mej muuli se zavuuka.

Razārma san batelicu,
 nesuudjenu jidrilicu,
 i poželii: Jednoog' dāna
 za jidrit' prāvu brodicu!

Ma, skule su me poneesle:
 iini puuti, svak' dān briga.
 I ja više nikad nii'sōn
 uz jārbul jidro podiga.

⁷⁹Čaáčín butiljuun

U konobi, zavarlján,
ol' zahičen va kantuun,
zaburávljen, bandunân,
vidin: čaáčín butiljuun!

S ručicon, i opletiin,
čep šuvreni još daržii,
napuniti bi se htii,
ma padruuna više nii.

Di je saada 'no doba
kađ je čôsto hoduuč' s njiin
i bevânde napunjin
po vas dâñ mu žâj' gâsii

Redovito bi s njiin šô
kađ je taarsje poliivô,
a i kađ je drava brô.
ne bi ga se liberô.

Zâč ga na brood nii nosii
kađ na riibe je hodii
oli čele privozii,
nii'sôn nikad dokuučii!

Da je moguuč/poviidaat',
čaačé mooga butiljuun,
pâ štoorije sve doznaat ,
življeenja bin več' bii puun!

⁸⁰Škaatula od postolov

Postoli bi se kuupili,
i škaatulu odvojili,
v' ōrmaruunu pohrōnili.

Unda bi se vā'nju klāle
une stvāri drāge, māle,
za spomen ča su ostaale:

librič, kvadrič i krunica;
račin, paarsten ol' vitica;
bruculet i kolājnica.

puntapetič/poslebreni;
i kordunič/pozlāčeni;
ter škapulār poškroopljeni;

peerle, beele i carljene;
kuunkulice posjājene;
i škrilice ocakljene;

špeč/okruugli i češljīč;
škaaričice za nohtič;
zamoťāni kunfetič;

slikice od latretānja;
knjiige paarvog' ljubovānja;
cvetič/s tājnog' milovānja.

Ma nāša se j' i takoov,
jooch mu ne bud', ni pokooj,
kii v' škaatulah o' postoloov,
ne imijuč sentimenat,
saardca šuupljog' za spomenak,
daržii - tabaak i ut(a)ržak!

⁸¹Mārčana “Slaava” - u’žīvo⁸²

Maarač, tekar se upuuti,
a nāš Varh se svas zažuuti:
Lumbrosik se zaglaavati
i u suncu ga pozlāti.

Uokolo krilad zuujji,
samo čeele nii da bruuuji.
Ne more ju privaariti -
- va njem’ soka nii za piti!

Una čeka nič več’ bolje:
prošārano beelo polje
od čeparlj’ ča zreestuu v’āndjer
i s kriilimi - ko u āngjel’.

A kad unē cvaat raztvoru -
- slādke špiine kađ otvoru,
eto čelān veleposāl,
uzā’nj feešta, kolo i bāl!

Kakoov koluur! Ma ka slika!
Sinfunijuun - sva mužika!
Slušati jih moreš uuru,
va akoordu bruuuji-duuru.

Ima li igder kamenjār
žiiv, nareešen ko i oltār,
odstran u nās, ča se j’ pruži,
još sāmō na Palagruuži?

⁸¹st210326.

⁸²Ova gree uz *Pramaleečé*

